

Holocén homokmozgás térképezése a Belső Somogy területén

Györgyövcics Katalin
PhD hallgató

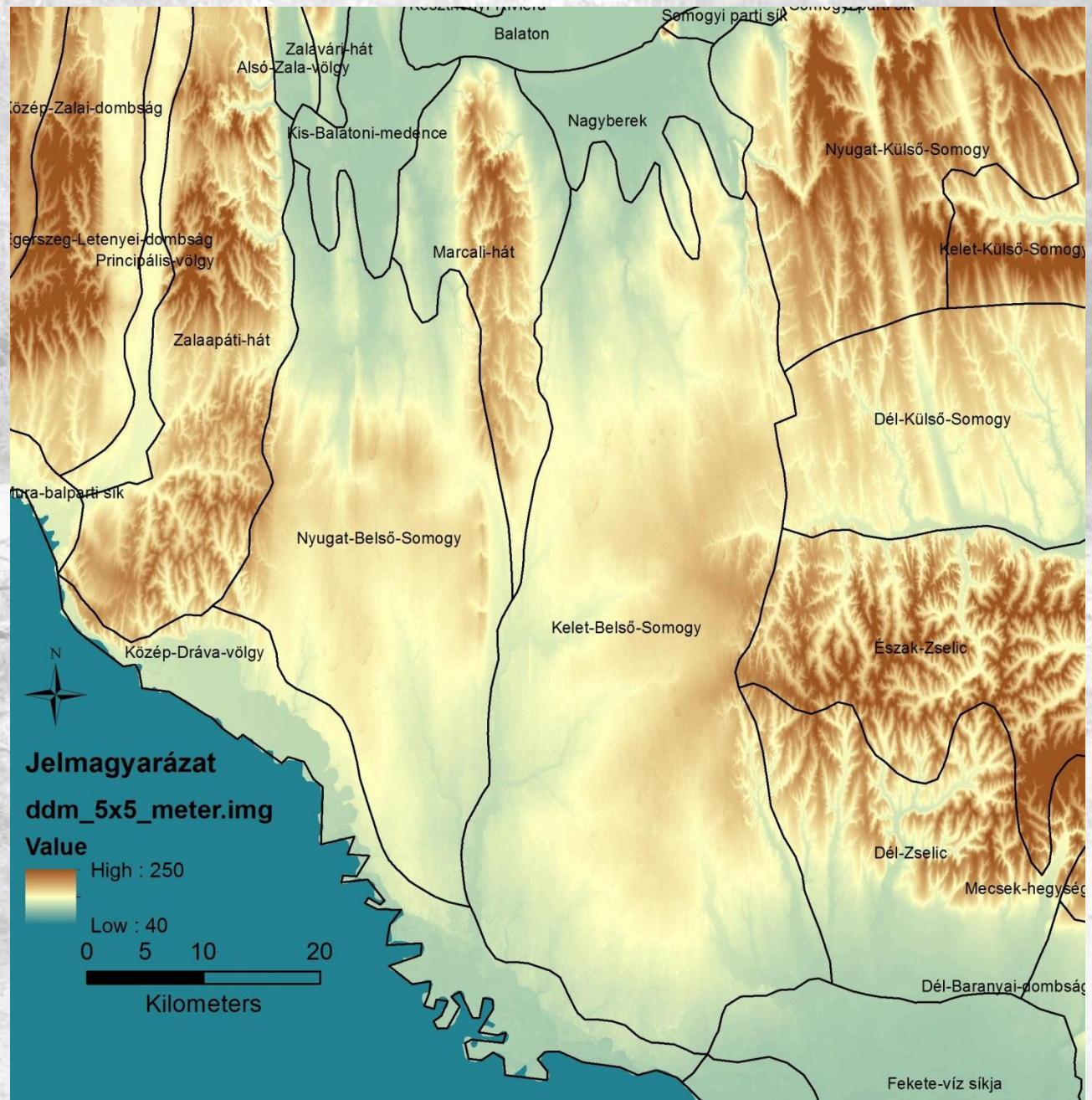
SZTE, Természeti Földrajzi és Geoinformatikai Tanszék
SZTE, OSL SZEGED

A kutatás a **TÁMOP 4.2.4.A/2-11/1-2012-0001** azonosító számú *Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program* című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”

Mélyebb fekvés
Sok csapadék
Mediterrán hatás

The map displays the Somogy region, characterized by its diverse topography. Key features include the Balaton lake to the north, the Zala River valley (Zala-völgy) to the west, and the Mecsek Mountains (Mecsek-hegység) to the east. Major towns such as Zalaegerszeg, Kaposvár, and Siófok are marked. The map is color-coded to show elevation, with a legend indicating a range from 40 meters (low) to 250 meters (high). A scale bar shows distances up to 20 kilometers. The map also highlights various geographical areas like the Zalaapáti-hát, Marcali-hát, and the Somogyi parti sík.

Jelmagyarázat
ddm_5x5_meter.img
Value
High : 250
Low : 40
0 5 10 20
Kilometers

Védett területek

Boronka-melléki TK
Barcsi Borókás

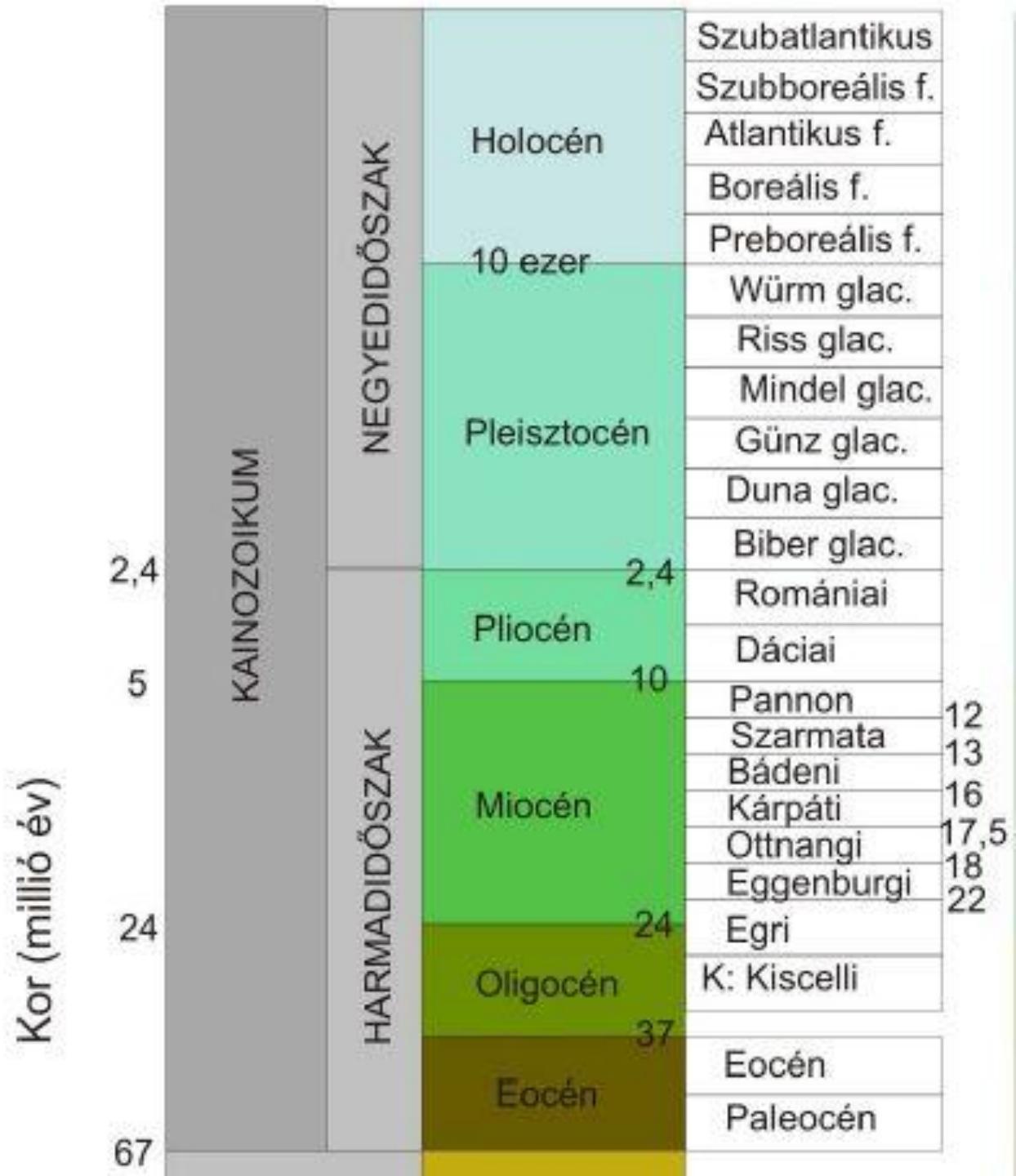
Barcsi Borókás,
Darány

Fejlődéstörténet

Kortábla

Fejlődéstörténet

Miocén - pliocén: Pannon-tó

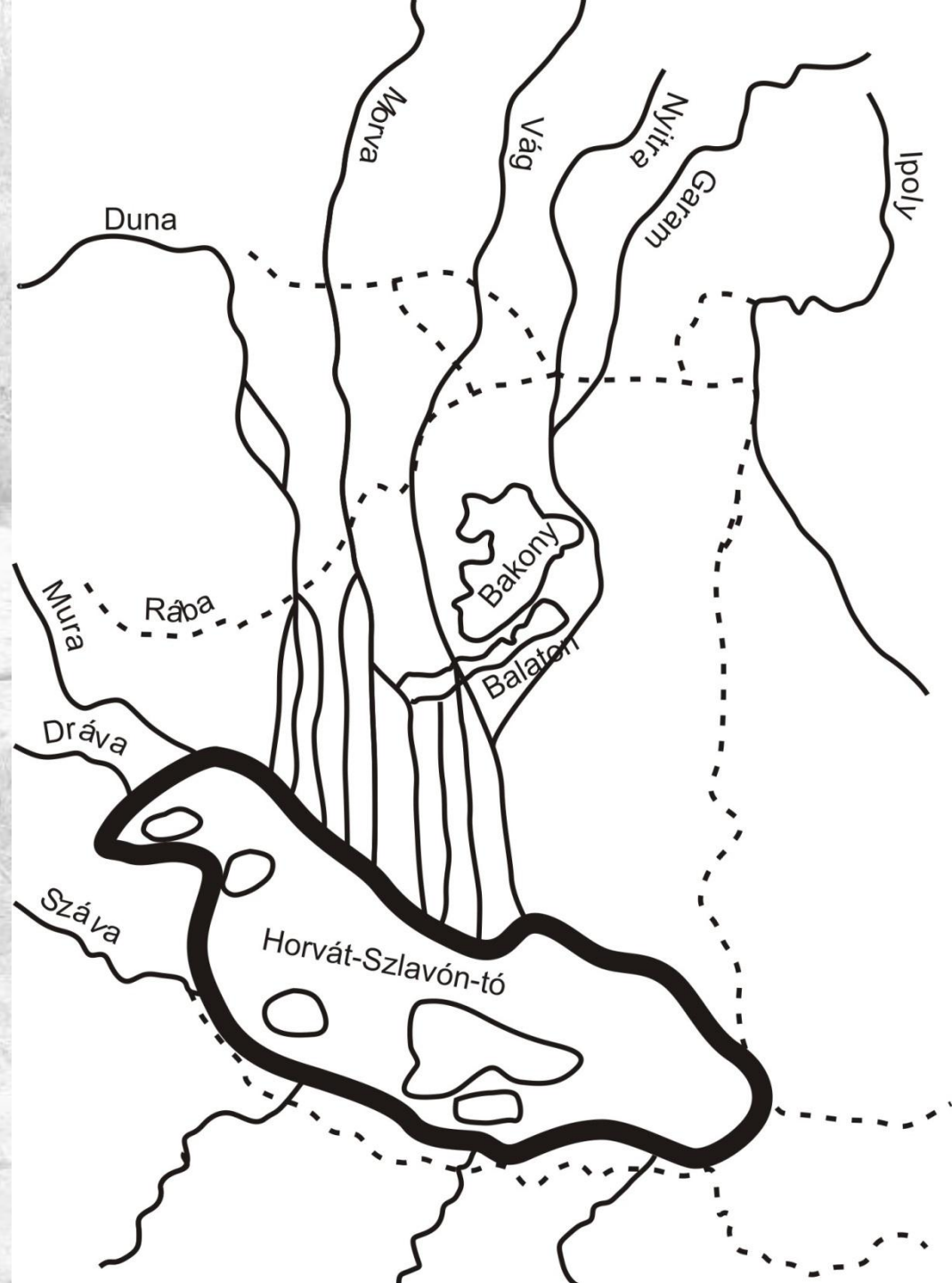

Forrás: Bulla 1938, Sümeghy 1953, Marosi 1970, Lóki 1981, Borsy 1991

Fejlődéstörténet

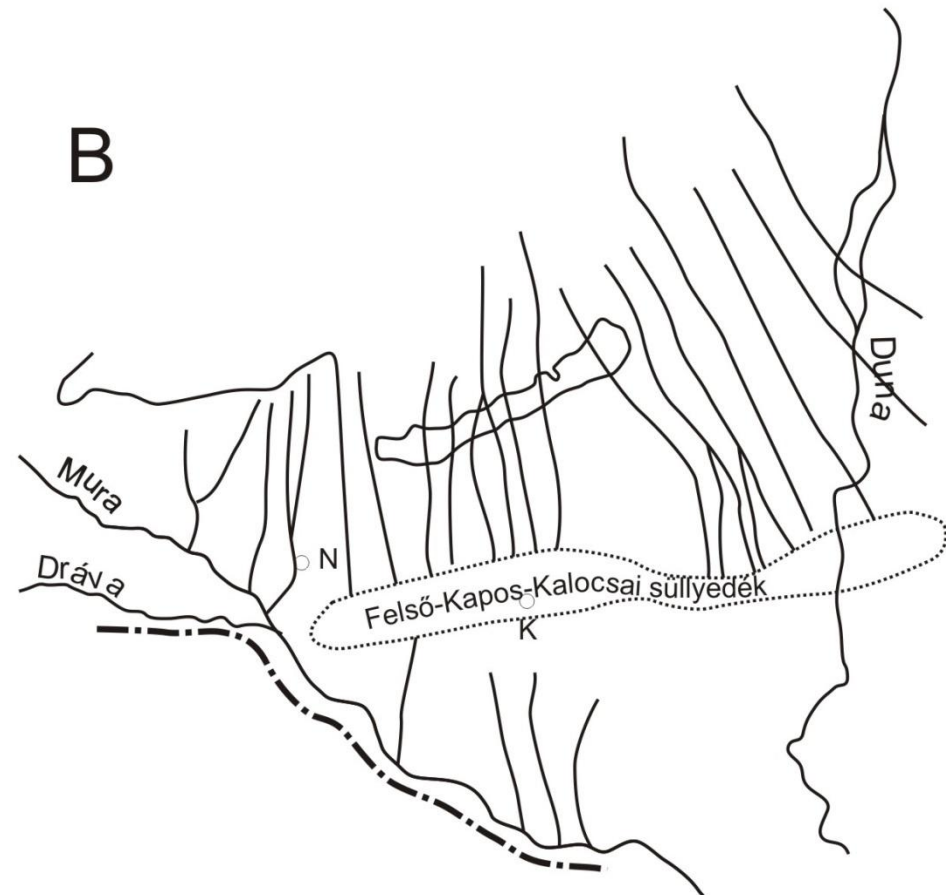
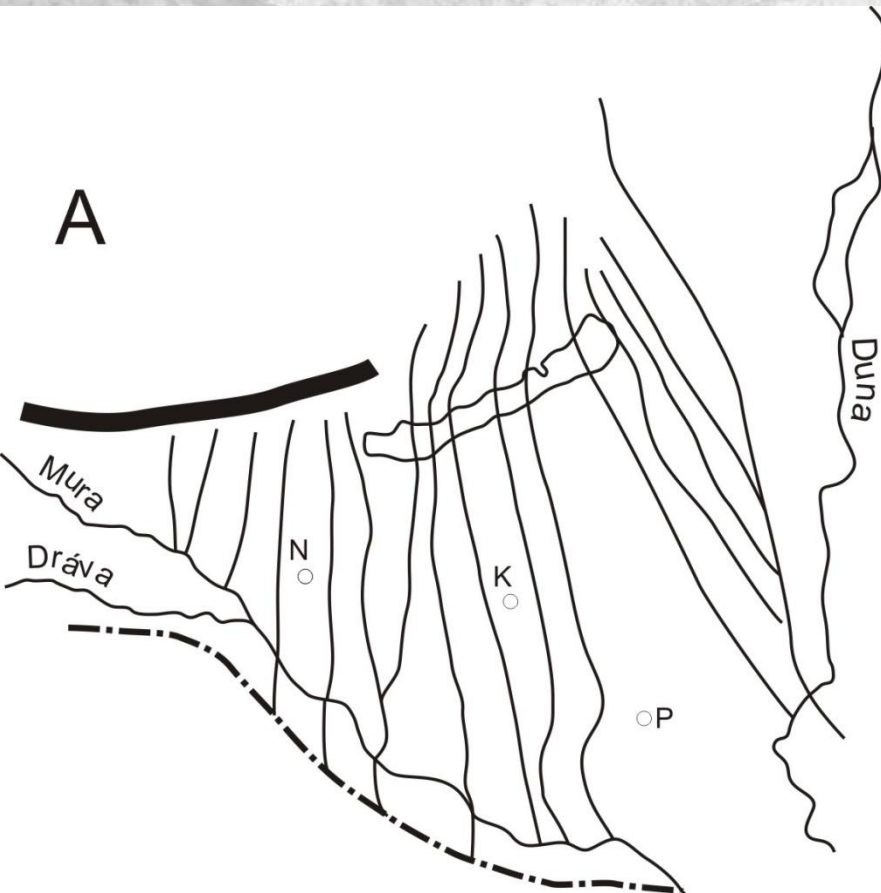
Pleisztocén eleje:

Horvát-Szlavón-beltóba
torkolló folyók (köztük
Ős-Duna) hordalékkúpot
építettek

Fejlődéstörténet

Pleisztocén közepe: Ős-Duna elhagyja a területet, lefolyás meridionális völgyek mentén változó erózióbázissal

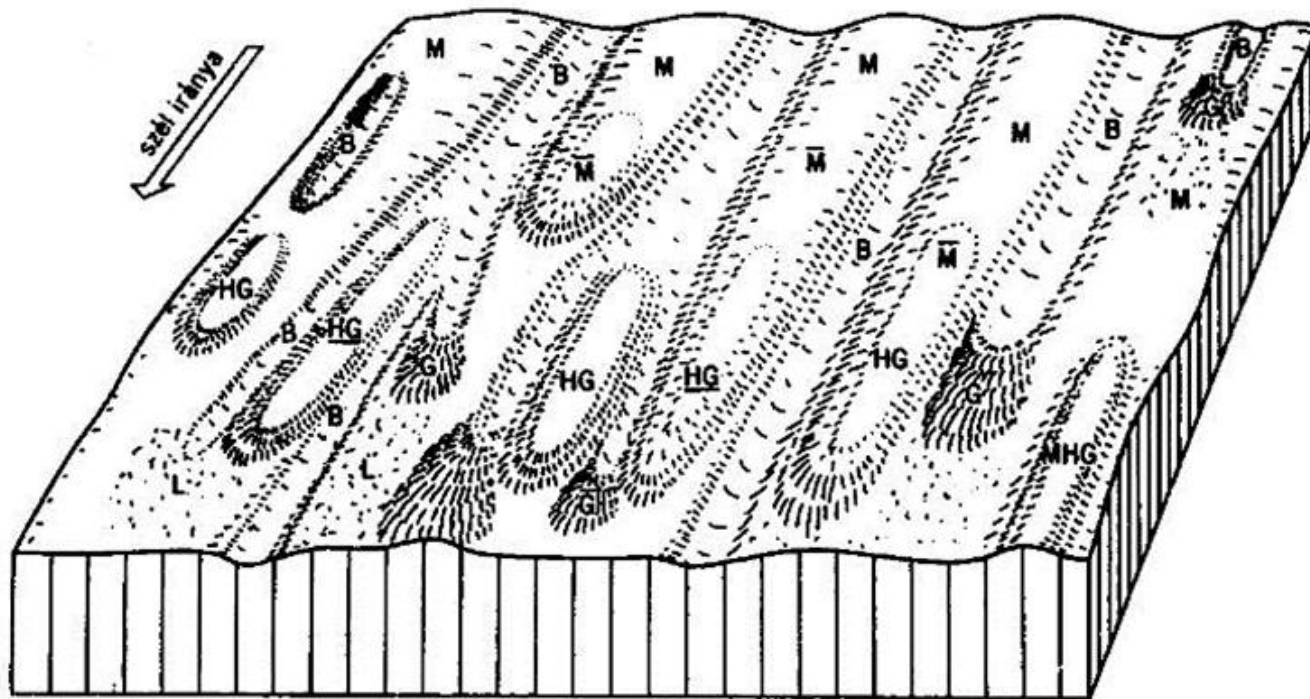
----- Dráva folyásiránya

———— A Duna és Dráva mellékfolyói és a Felső-Kapos-Kalocsai-süllyedékbe torkolló vízfolyások

———— Keszthely-Gleichenbergi vízválasztó

Fejlődéstörténet

Pleisztocén vége: eolikus folyamatok: északi szelek fluviális üledéket átalakítják

65. ábra. Egyszerű destrukciós (B = szélbarázda; M = maradékgerinc), akkumulációs (G = garmada; HG = hosszanti garmadabucka; L = homoklepel), valamint összetett akkumulációs-destrukciós (HG — a Kádár-féle rendszerben EAD típusú) és összetett destrukciós-akkumulációs (M = finom szemcséjű homokkal megemelt maradékgerinc; MHG = maradékgerincire települt hosszanti garmadabucka)

Holocén: völgyképződés, vízmosások

Növényzet

Rendkívül mozaikos:

700-nál több magasabb rendű növényfaj

mintegy 150 növénytársulás található meg a területen

1930-as évektől védett

népi nevek is: Patkó Bandi fája

lant alakú fenyő

Növényzet

homokháton:

- mészkerülő homoki gyepek (homokháta)
- cseres kocsányos tölgyesek

} helyette:
telepített
kultúrerdők

buckaközi mélyedések:

- égeres láperdők
- láptavak hínárosokkal,
zsombékosokkal

DE ember szerepe!!!

- kulturerdők
- halastavak
mára elmocsarasodtak
(gyékényes-nádas foltok)

Mészkerülő homoki gyepek

- Ősgyepek
- Másodlagos gyepek
(erdőírtás és legeltetés
hatására létrejött)

Mészkerülő homoki
gyepek növényfajai:

Magyar csenkesz

Fekete kökörcsin

homoki kocsord

Homoki szalmagyopár

rejtőke

Borókások, nyíres borókások

- Másodlagos gyepek
(erdőírtás és legeltetés
hatására létrejött)

Legeltetés ➡ boróka
elszaporodása

Legelők felhagyása

Beerdősítés,

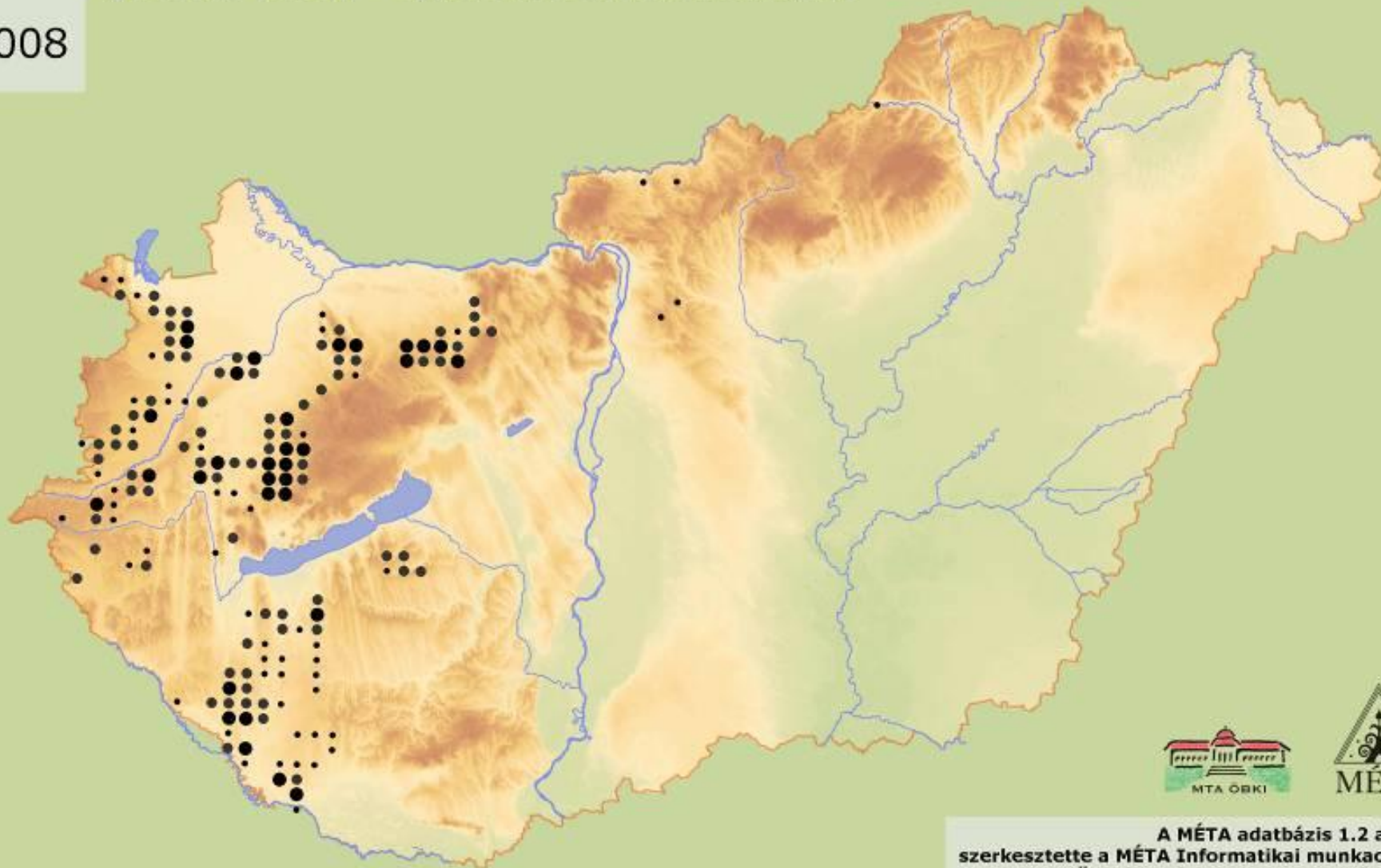
spontán terjedés

L2b

Cseres-kocsányos tölgyesek -
Quercus robur – Quercus cerris woodlands

2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Cseres – kocsányos tölgyesek

- A Kárpát-medencében 4 növénytársulása került leírásra, Belső-Somogyban ebből 2 található:
 - Genyőtés cseres-tölgyes
 - Borhidi (1959): *Asphodelo-Quercetum roboris* (Belső-Somogy)
 - Kékperjés cseres-tölgyes
 - Szodfridt - Tallós (1962): *Molinio litoralis-Quercetum cerris* (Bakonyalja)

- Genyőtés cseres-tölgyes termőhelye Belső-Somogyban:
 - homokhátsági területek buckatetőin és buckaoldalain
 - talajvízhatás csak a mélyebb talajrétegekben mutatkozik

Genyőtés cseres-tölgyes növényfajai:

fehér aszfodélosz
Asphodelus albus

ösztrös veronika
Veronica chamaedrys

szagos salamonpecsét
Polygonatum odoratum

tarka nőszirm
Iris variegata

epergyöngyike
Muscari botryoides

Juhász M.
(SMMI)

- Kékperjés cseres-
tölgyes termőhelye
Belső-Somogyban:
 - homokhátsági
területek deflációs
mélyedéseiben
 - talajvízhatás a
felszínig mutatkozik
 - a mikro-
domborzatnak
megfelelően száraz
és nedves típus
mozaikol

Szegvári Z. felvétele

Kékperjés cseres-tölgyes növényfajai:

Erdei kékperje
Molinia litoralis

vérontó pimpó
Potentilla erecta

Terebélyes harangvirág
Campanula patula

bársonyfű
Holcus mollis

közönséges lizinka
Lysimachia vulgaris

réti kakukkszegfű
Lychnis flos-cuculi

Pettyegetett lizinka
Lysimachia punctata

Bársonyos kakukkszegfű
Lychnis coronaria
Juhász M. (SMMI)

Égeres láperdők

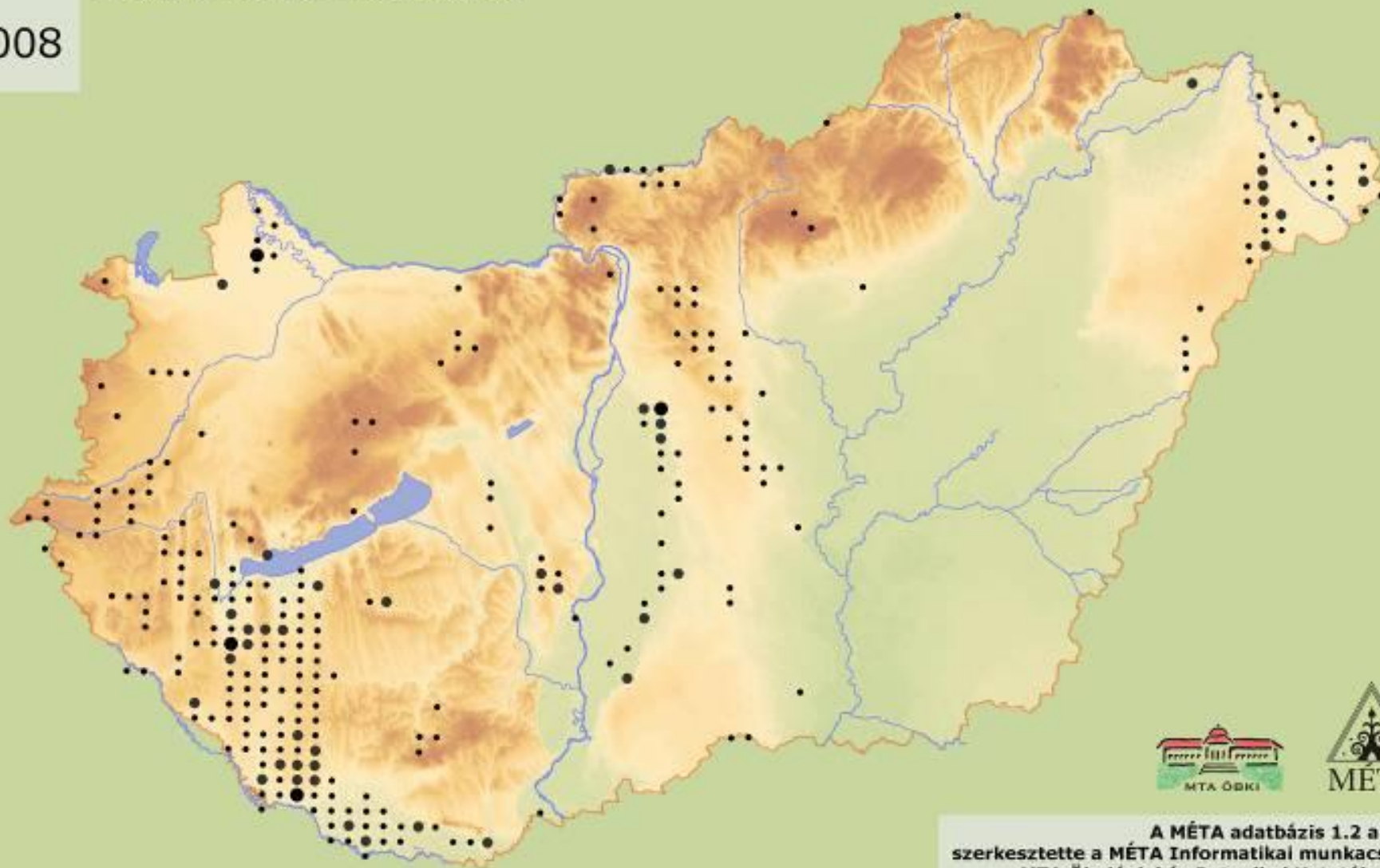

Juhász M. (SMMI)

J2

Éger- és kőrislápok, égeres mocsárerdők - Alder swamp woodlands

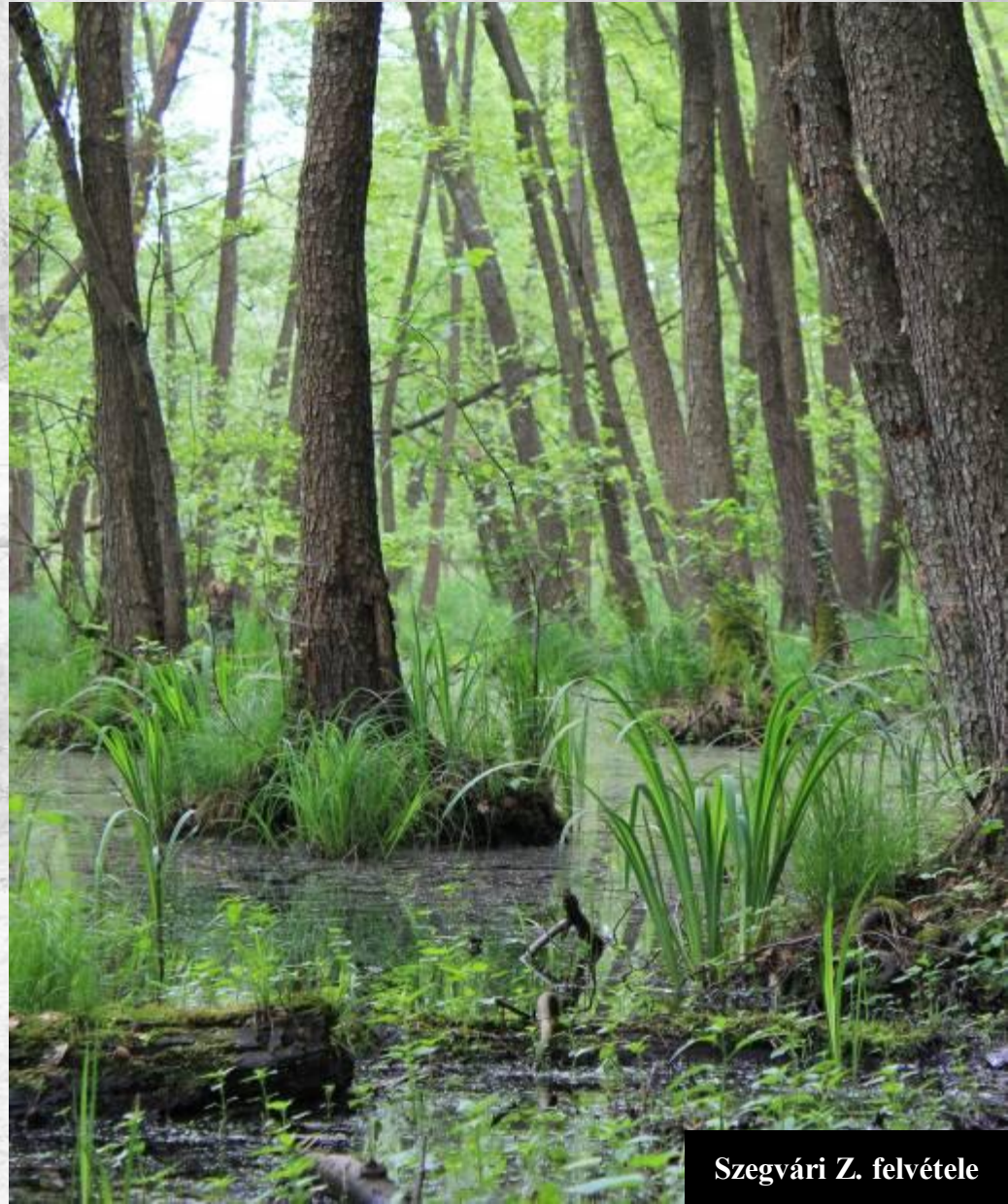
2008

A MÉTA adatbázis 1.2 alapján
szerkesztette a MÉTA Informatikai munkacsoport
MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete
Vácrátót, 2008. november

Égeres láperdők

- Az éger (*Alnus glutinosa*) 11 éves koráig képes támasztógyökerek fejlesztésével a „lábképzésre”
- A talajvízszint járása néhány éven belül 5-6 m is lehet égerlápi termőhelyen

Égeres láperdők

Juhász M. (SMMI)

Békaliliom
(*Hottonia palustris*)

Vízmelléki csukóka
(*Scutellaria galericulata*)

Tőzegmoha
(*Sphagnum palustre*)

Mocsári nefelejcs
(*Myosotis palustris*)

Tőzegpáfrány
(*Thelypteris palustris*)

Tóalma
(*Ludwigia palustris*)

Mocsári tisztesfű
(*Stachys palustris*)

Állatvilág

Legalább 3000 gerinctelen és 230 gerinces állatfaj

Búbos banka

hangyaleső

vidra

Réti sas

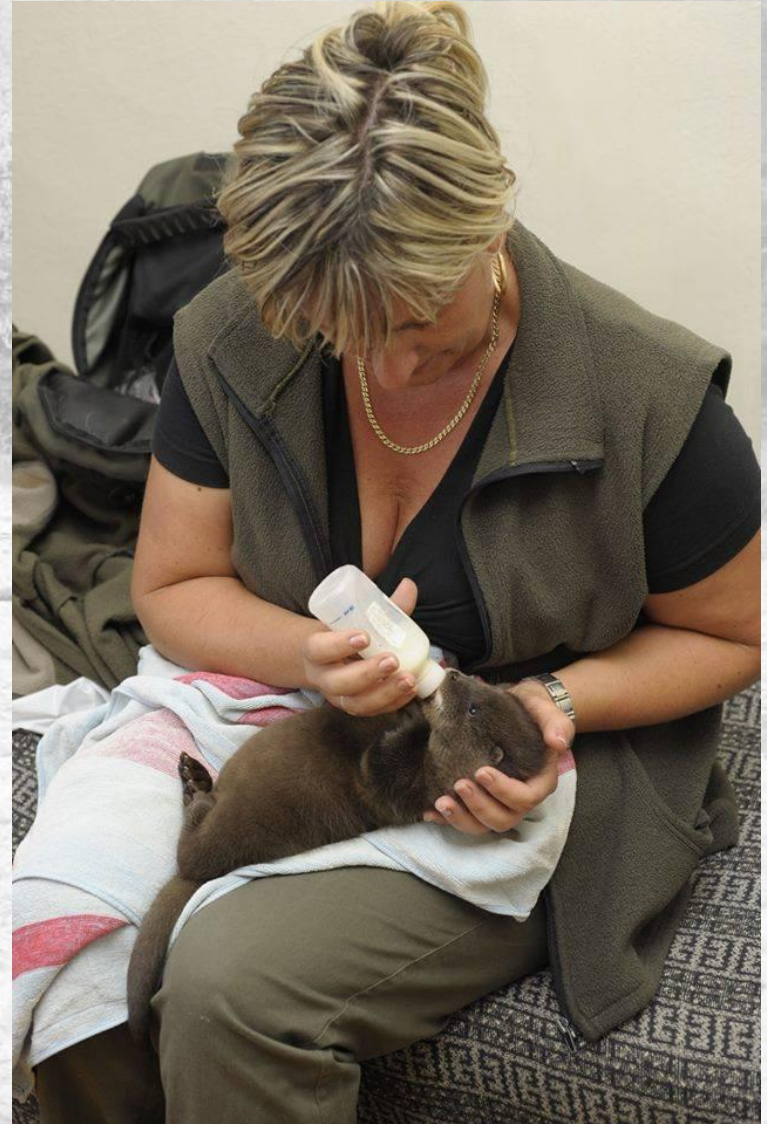

fekete gólya

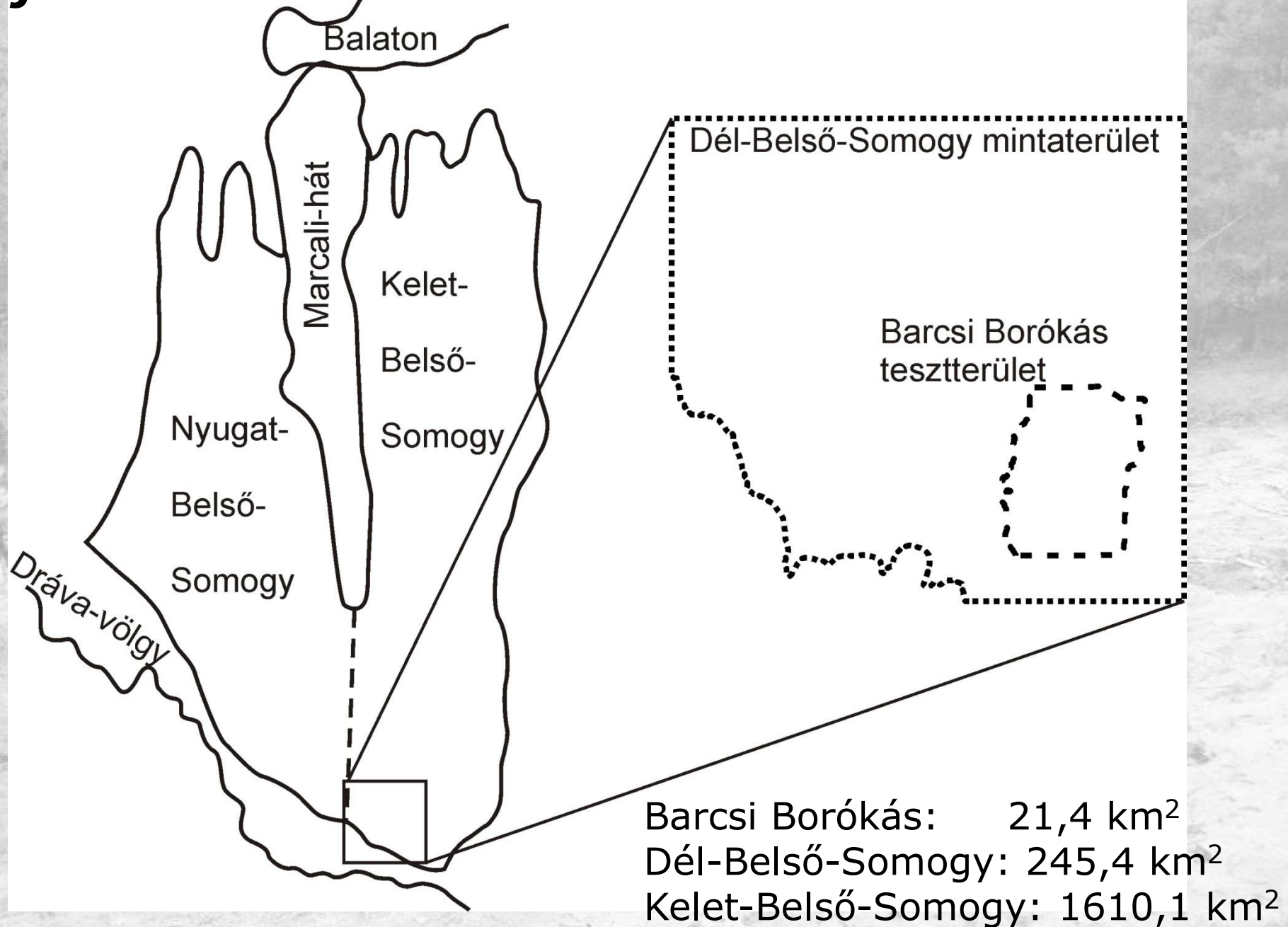
Réti sas

Vidra (park)

Saját kutatásaim

Dél-Belső-Somogy Hierarchiai szintek

Kevés forma
főleg délen

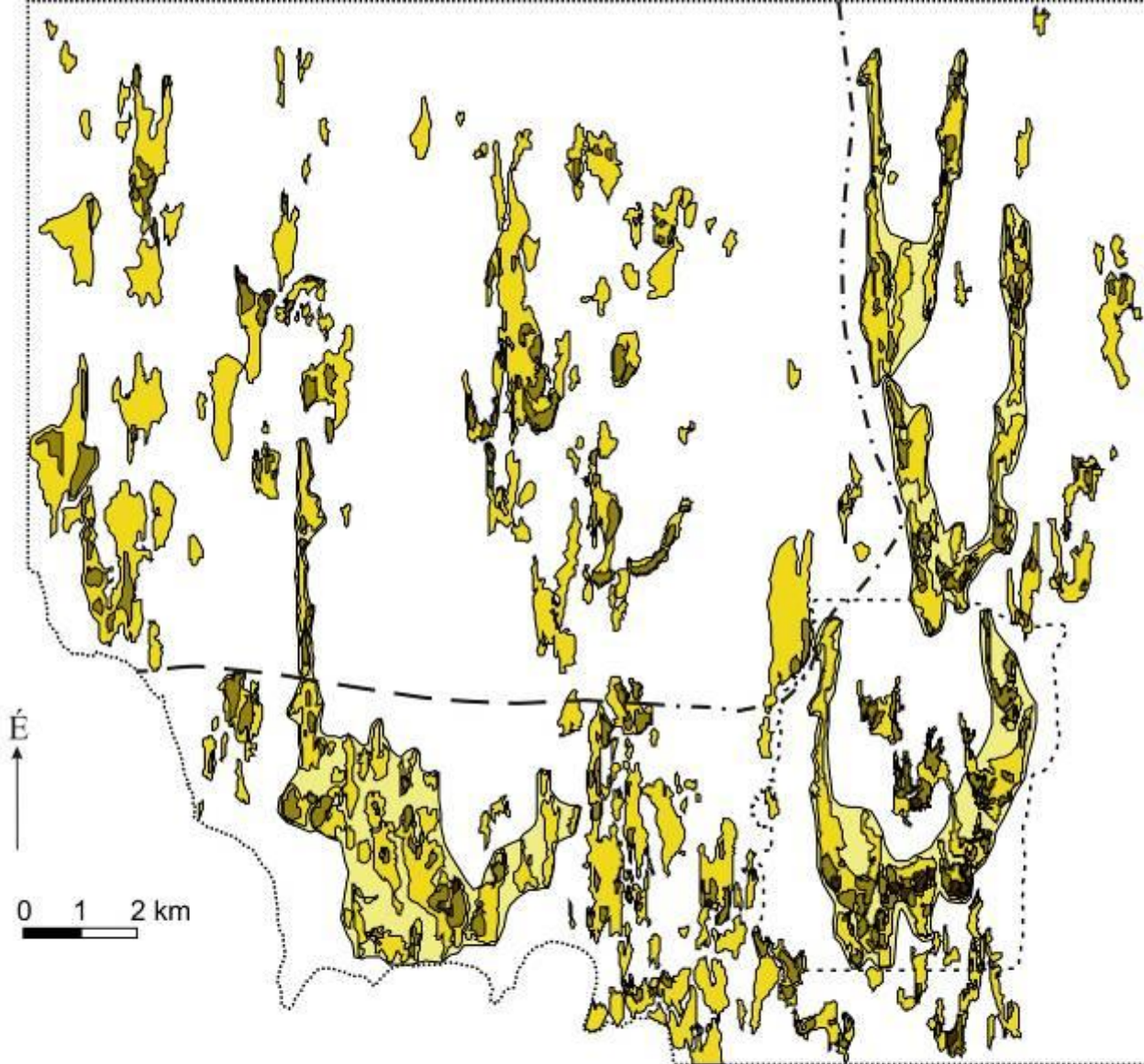
Teltek

Megaformák
csúcsrégiójában

*RÉSZEGYSÉGEK
ÉNY →
transzportációs*

*DK →
akkumulációs-
transzportációs*

Dél-belső-somogyi mintaterület

Első csoport ($T_{\text{átl}} = 5,8 \text{ km}^2$)

Második csoport ($T_{\text{átl}} = 0,2 \text{ km}^2$)

Barcsi ősbörökási mintaterület

Harmadik csoport ($T_{\text{átl}} = 0,03 \text{ km}^2$)

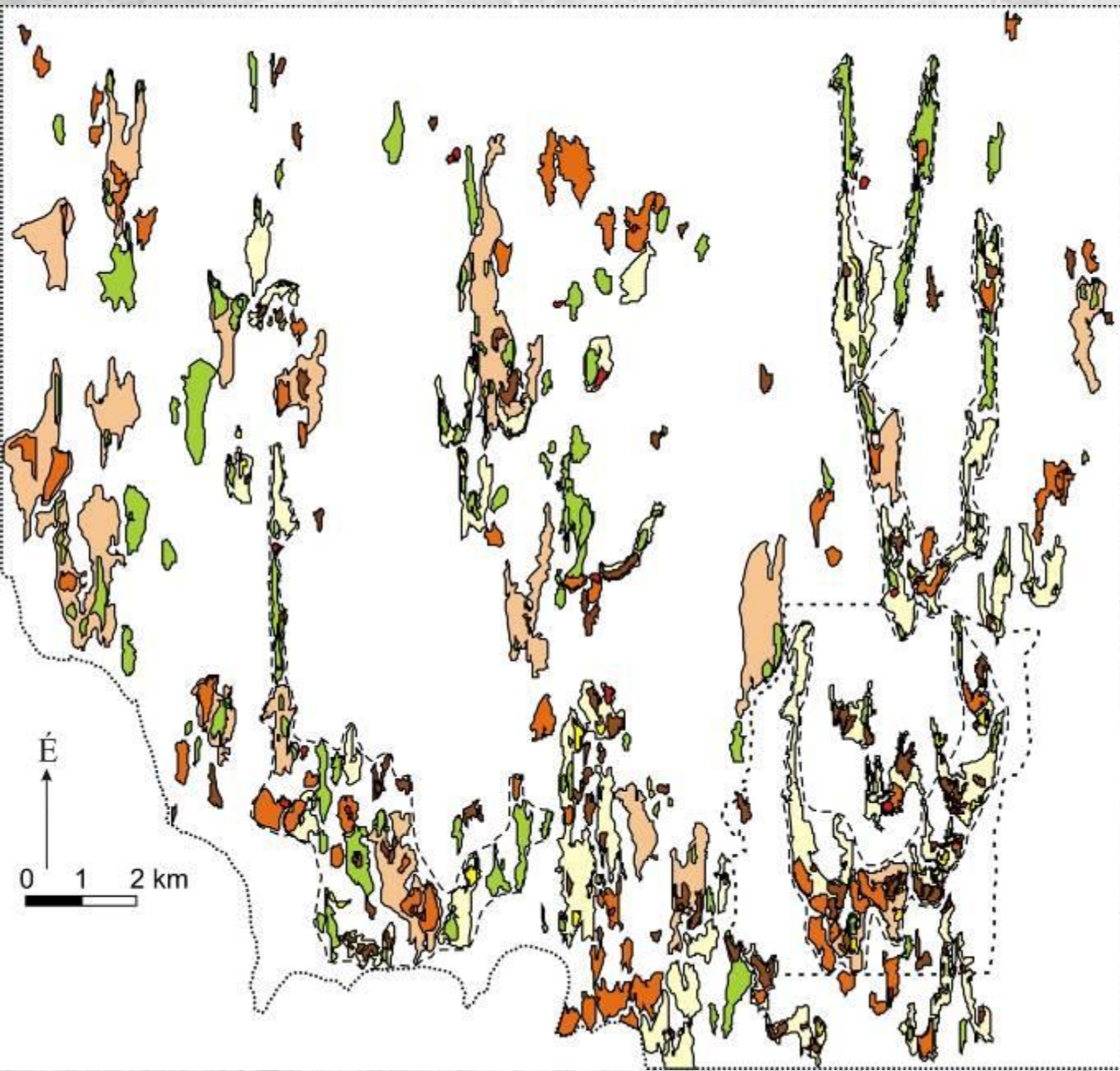
Negyedik csoport ($T_{\text{átl}} = 0,01 \text{ km}^2$)

--- Akkumulációs-transzportációs és transzportációs

— - jellegű területek határa

Dél-Belső-Somogy

Morfometriai tulajdonságok alapján

Parabolabuckák

- megaformák
- nagy, félig kitöltött
- nagy, kitöltetlen
- közepes, kitöltött
- közepes, félig kitöltött
- közepes, kitöltetlen

Egyéb formák

- garmada
- szármaradvány

Kelet-Belső-Somogy

Morfometriai tulajdonságok alapján

Mátrix:

közepes parabolabuckák
és szármaradványok

Akkumulációs zónák:

megaformák és
nagy parabolabuckák

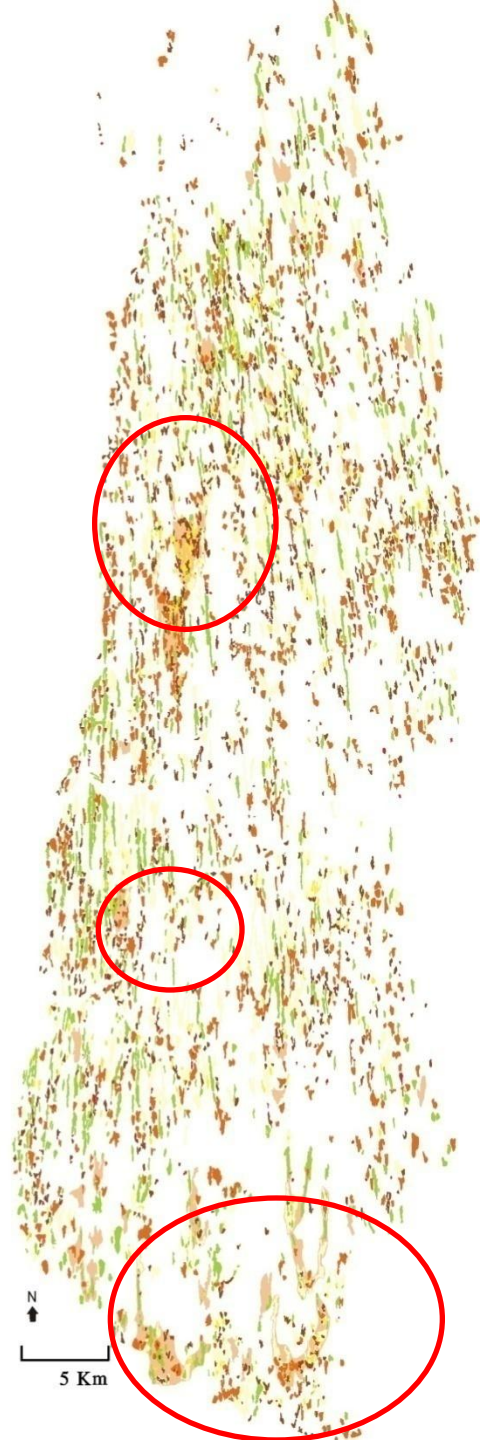
parabolabuckák

nagy, félig kitöltött
nagy, kitöltetlen

közepes, kitöltött
közepes, félig kitöltött
közepes, kitöltetlen

egyéb formák

garmada
szármaradvány

Kormeghatározás

Mintavétel

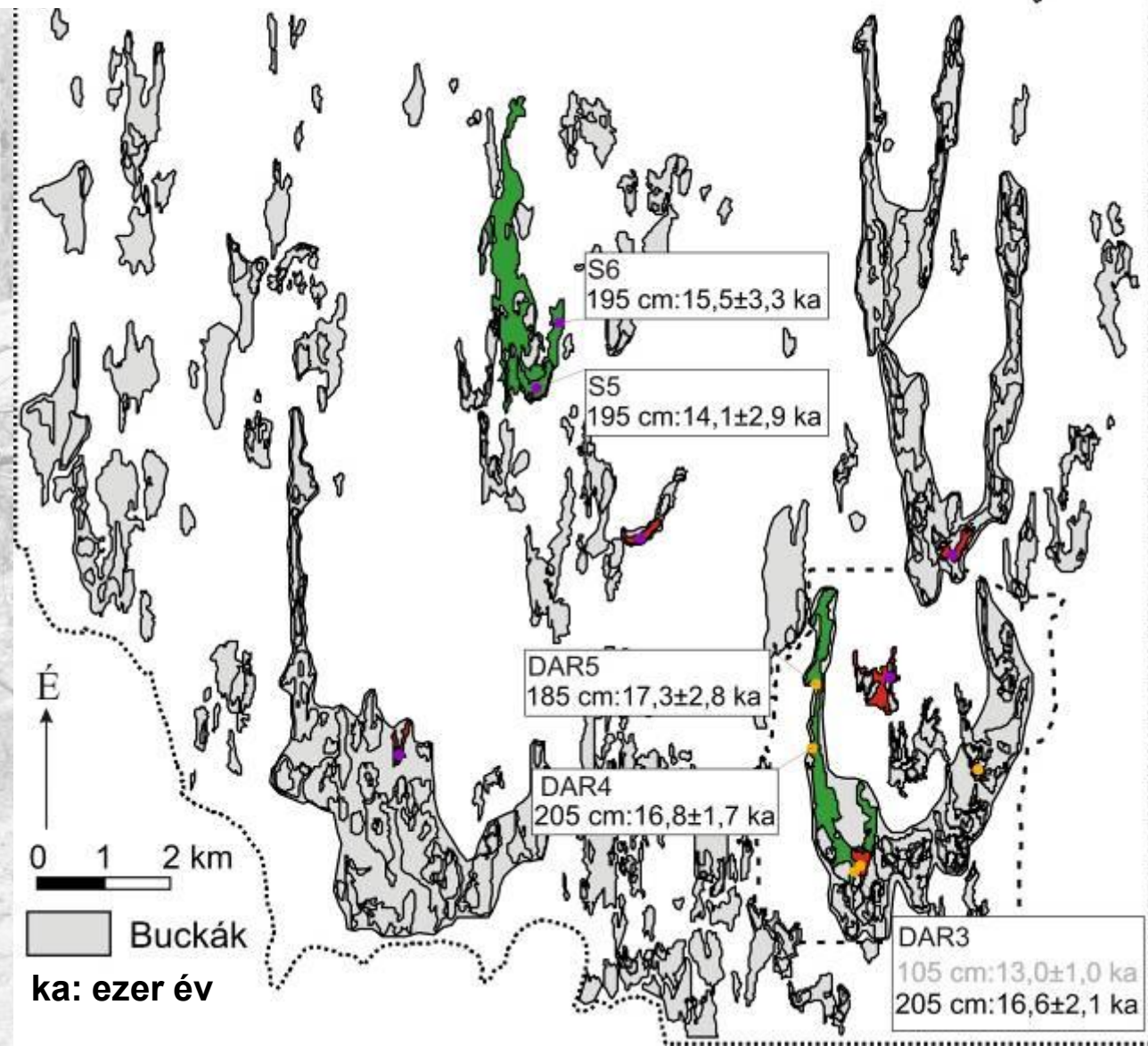
Fúró, bolygatatlan mintavevő

*Köszönet a témavezetőmnek:
dr. Kiss Tímea
SZTE, TTIK, TFGT*

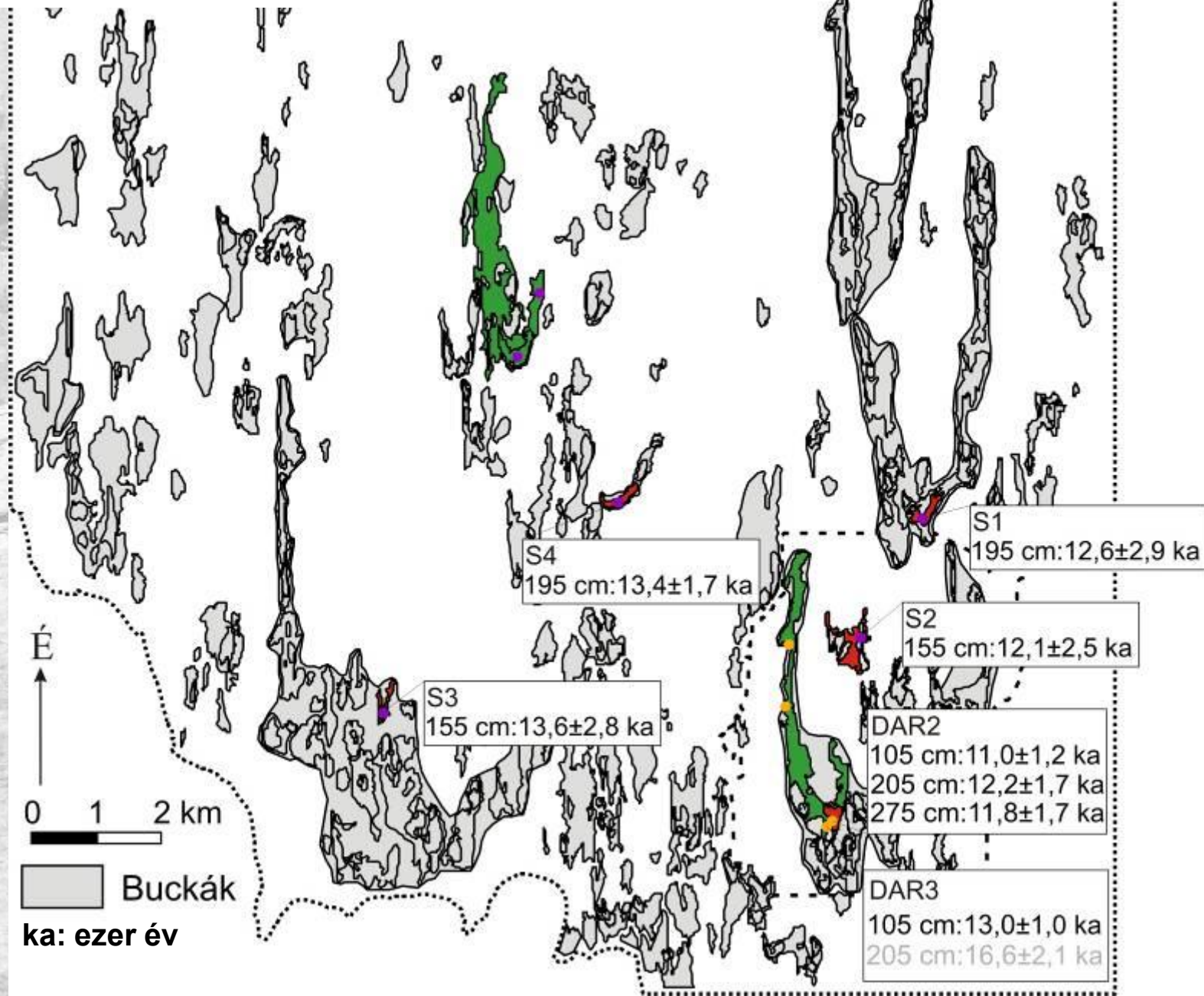
Késő pleniglaciális, Idős Dryas: hideg és száraz stadiális
→ nagy méretű parabolabuckák kialakulása
→ a hosszú formák NEM maradékgerincek
→ vándorlás átlagos üteme: 1 m/év (~Muhs és Holliday 1995)

*Korbeosztás:
Gábris és Nádor 2007*

Késő Glaciális, Fiatal Dryas

→ közepes méretű parabolabuckák kialakulása

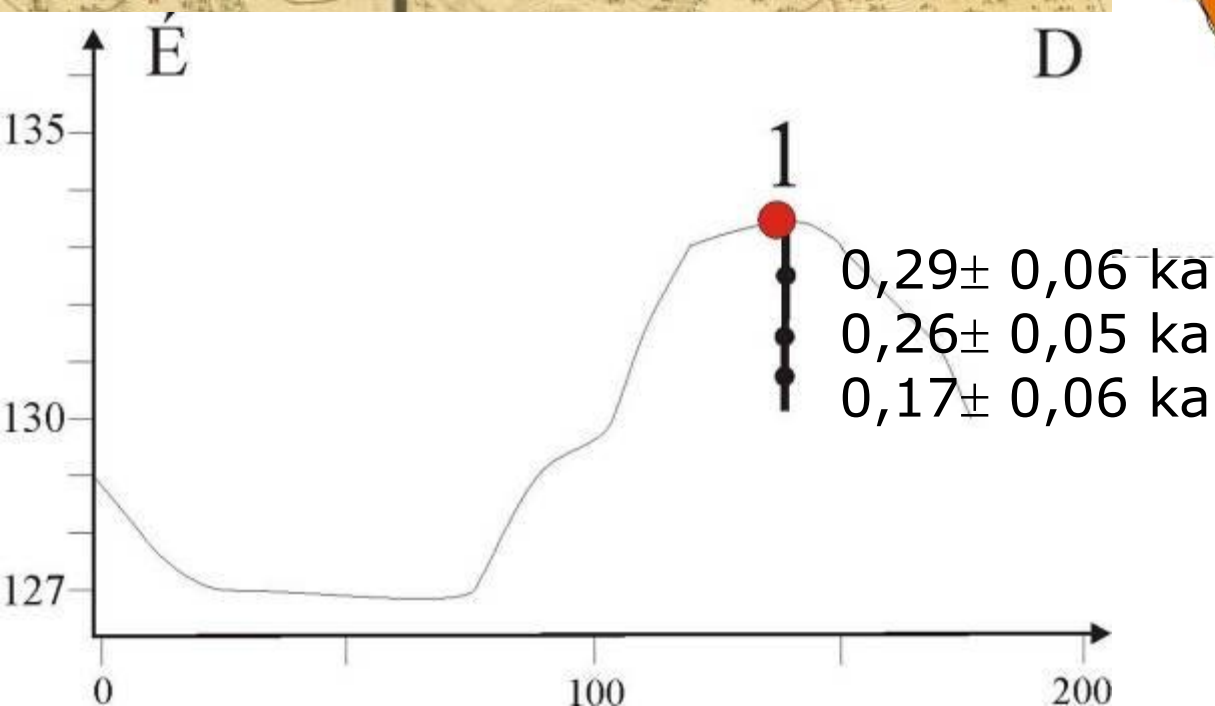
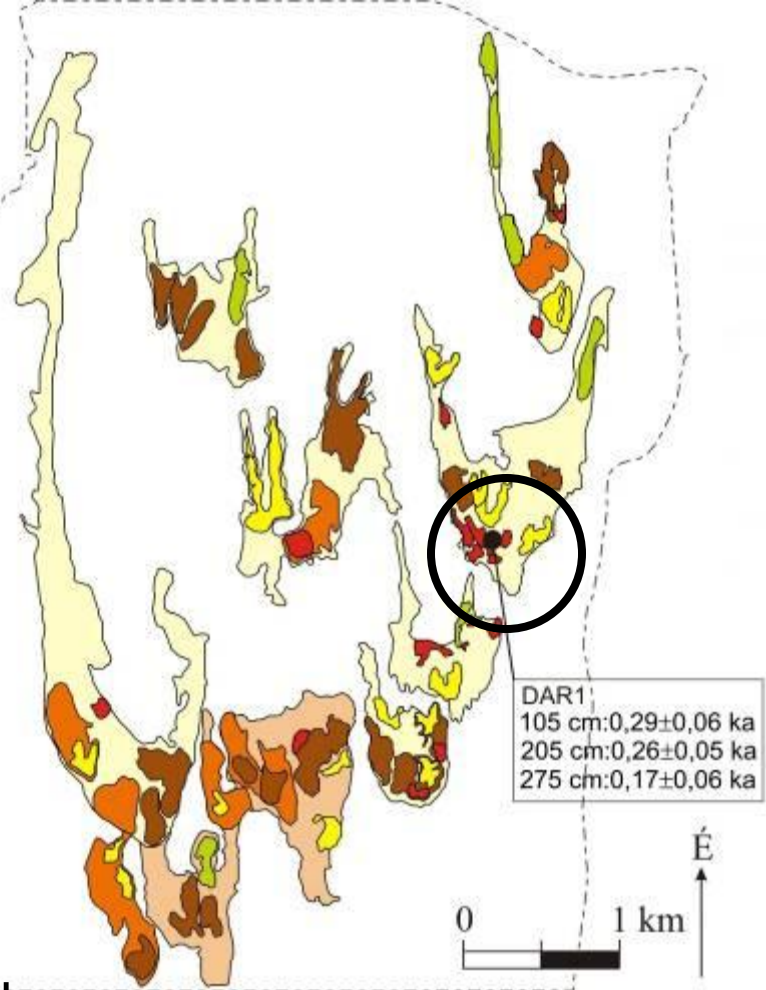

17-18. század
Garmadák
Lokális
homokmozgások

Darány

I. katonai térkép (1782)

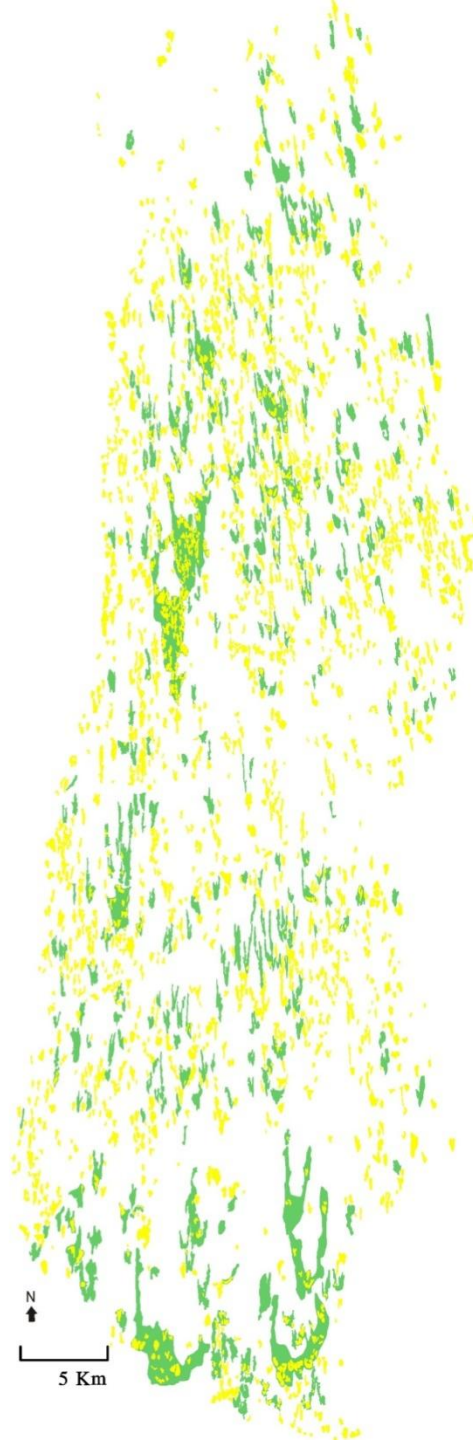
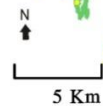
Összefoglalás

 nagy parabolák:
15.08-17.76 ka

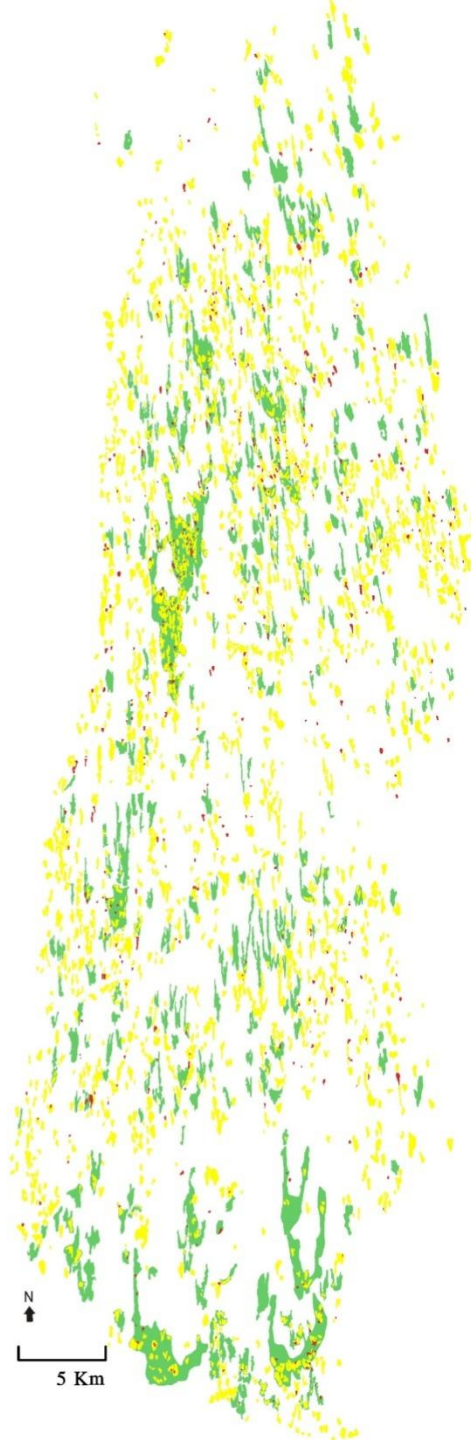
Összefoglalás

- nagy parabolák:
15.08-17.76 ka
- közepes parabolák:
12.49-14.05 ka

Összefoglalás

- nagy parabolák:
15.08-17.76 ka
- közepes parabolák:
12.49-14.05 ka
- garmadák:
0.23-0.32 ka

Összefoglalás

- nagy parabolák:
15.08-17.76 ka
- közepes parabolák:
12.49-14.05 ka
- garmadák:
0.23-0.32 ka
- szármaradványok
???

További tervek, lehetőségek

Szemcseösszetételi vizsgálatok

Fritsch Analysette 22

Újabb OSL mérések:
- buckák az északi részen

Negatív formák osztályozása

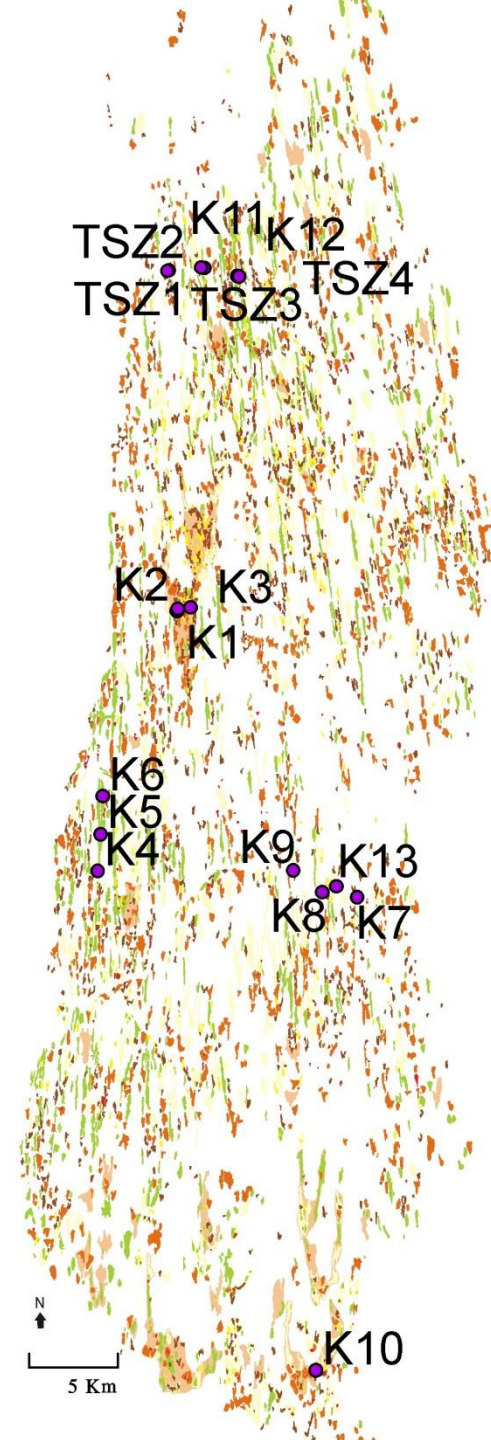
parabolabuckák

nagy, félig kitöltött
nagy, kitöltetlen

közepes, kitöltött
közepes, félig kitöltött
közepes, kitöltetlen

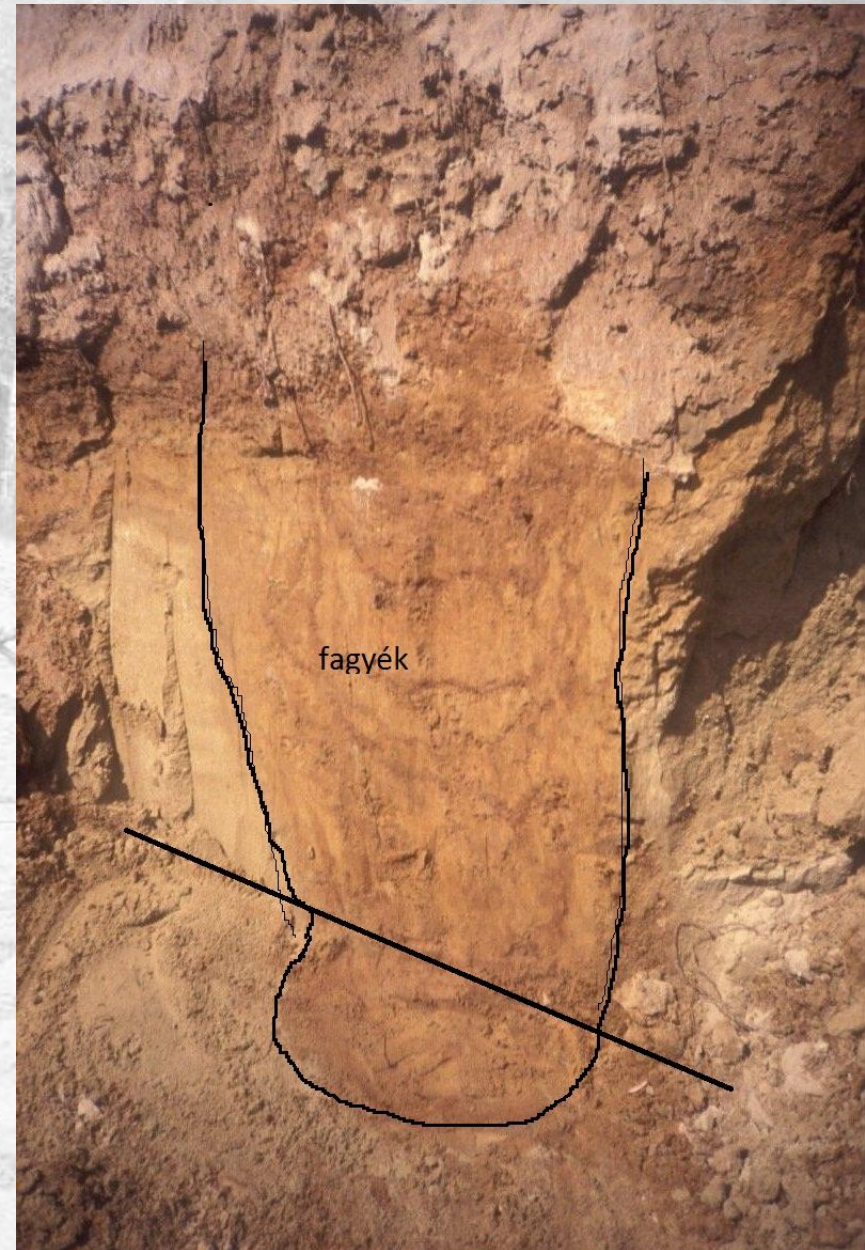
egyéb formák

garmada
szármaradvány

További tervek, lehetőségek

Fagyékek, fagyzsákok vizsgálata,
korának meghatározása

Szórakozásnak

Kele Andor, Sáfrány József és Tömösváry Tibor:
Mese a somogyországi patakgyömbökről
Narrátor: Berecz András

Köszönöm az érdeklődő figyelmet!

Kérdés?

Hozzászólás?

Elérhetőségem: katalingy87@gmail.com

A kutatás a **TÁMOP 4.2.4.A/2-11/1-2012-0001** azonosító számú *Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program* című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”